

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

27 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 kwietnia 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej L. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z 8 stycznia 2020 r., XXIII Ga 582/19,

w sprawie z powództwa L. B.

przeciwko Przedsiębiorstwo w W.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie I oddalił apelację powoda L. B. od wyroku Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 27 czerwca 2018 r., oddalającego żądanie zasądzenia od pozwanego Przedsiębiorstwo w W. (dalej – „P.”) na rzecz powoda kwoty 58.000 zł (z

bliżej oznaczonymi odsetkami) z tytułu naprawienia szkody wynikłej z objęcia należącej do powoda nieruchomości obszarem ograniczonego użytkowania i obciążającego go kosztami postępowania, a w punkcie II orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W sprawie ustalono m.in., że powód jest właścicielem bliżej oznaczonego lokalu mieszkalnego, stanowiącego odrębną nieruchomość, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr [...] („Nieruchomość”, „Lokal”). Nieruchomość znalazła się w całości w obszarze ograniczonego użytkowania („OOU”) utworzonego na podstawie rozporządzenia Wojewody [...] nr [...] z dnia 7 sierpnia 2007 r. w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla P. w W. w strefie M („Rozporządzenie z 2007 r.”).

Pismem datowanym na dzień 29 lipca 2009 r. („Pismo z 2009 r.”) powód, w związku z Rozporządzeniem z 2007 r. oraz przepisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627), w szczególności art. 129 i 136, wezwał P. do podjęcia rozmów w sprawie wypłaty odszkodowania z tytułu utraty wartości Nieruchomości oraz z tytułu konieczności poniesienia przez niego nakładów na wyciszenie Lokalu, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Wartość należnego mu odszkodowania oszacował na kwotę 400 000 zł. Wezwanie zostało doręczone pozwanemu w dniu 29 lipca 2009 r.

Pod rządem uchwały nr [...] Sejmiku Województwa [...] z dnia 20 czerwca 2011 r. („Uchwała [...]”), która weszła w życie w dniu 4 sierpnia 2011 r., Nieruchomość również znalazła się w całości w OOU (poza strefami Z1 i Z2).

Pismem nadanym w dniu 18 czerwca 2013 r. („Pismo z 2013 r.”) powód wezwał P. do zapłaty odszkodowania w związku z ograniczeniami sposobu korzystania z Nieruchomości w wyniku ustanowienia OOU na mocy przepisów Uchwały [...] w kwocie łącznie ok. 140.000 zł w terminie do dnia 28 czerwca 2013 r. Wezwanie zostało doręczone pozwanemu w dniu 20 czerwca 2013 r.

Wejście w życie Uchwały nr [...] i ustanowienie OOU z 2011 r. nie spowodowało obniżenia wartości Nieruchomości.

Oceniając żądanie powoda, Sądy obu instancji przypomniały, że zgodnie z art. 129 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (ówcześnie

tekst jedn. Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150 ze zm.; dalej – „p.o.ś.”) w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości jej właściciel może żądać odszkodowania za poniesioną szkodę, w tym za zmniejszenie wartości nieruchomości. W myśl zaś art. 129 ust. 4 p.o.ś. z roszczeniem tym można wystąpić w okresie 2 lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia lub aktu prawa miejscowego powodującego ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości. Sądy zwróciły uwagę, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego po upływie tego terminu zawitego roszczenie wygasa.

Uznały, że powód zgłosił swoje roszczenie pozwanemu w Piśmie z 2013 r., a więc przed upływem dwuletniego terminu liczonego od dnia wejścia w życie Uchwały [...], z którym to zdarzeniem powód wiązał swą szkodę, zakładając, iż Rozporządzenie z 2007 r. już wcześniej nie obowiązywało. Tymczasem, zdaniem Sądów, Rozporządzenie to obowiązywało aż do wejścia w życie Uchwały [...], która nie wprowadziła żadnych nowych ograniczeń dotyczących Nieruchomości – przeciwnie: zniosła niektóre z istniejących ograniczeń - i nie spowodowała obniżenia jej wartości.

W tym kontekście Sądy przypomniały, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego jeżeli ograniczenia w użytkowaniu nieruchomości ustanowione na mocy Rozporządzenia z 2007 r. są takie same, jak te ustanowione na podstawie Uchwały nr [...], to można domagać się naprawienia szkody spowodowanej ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości wynikającym wyłącznie z tego Rozporządzenia (weszło ono w życie w dniu 25 sierpnia 2007 r.). Jednakże powód nie dochował dwuletniego terminu do zgłoszenia tego roszczenia upływającego z dniem 24 sierpnia 2009 r., gdyż jego Pismo z 2009 r. nie czyniło zadość wymaganiom określonym w art. 129 ust. 4 p.o.ś., skoro jedynie wzywało do podjęcia rozmów w sprawie wypłaty odszkodowania, a więc nie było kategoryczne i nie zobowiązywało P. do zapłaty oznaczonej kwoty, zakreślony zaś przez pozwanego termin nie był terminem płatności, lecz czasem na ustosunkowanie się przez P. do żądania i podjęcie rozmów. Zdaniem Sądu Okręgowego zawarte w tym Piśmie wezwanie P. do rozmów ugodowych było dalece niewystarczające i nieczyniące zadość obowiązkowi zgłoszenia roszczeń. Zgłoszenie takie bowiem powinno przybrać formę wezwania do zapłaty i być sformułowane w sposób kategoryczny.

Powód mógł też dla zachowania terminu zawitego wnieść pozew lub zaważać pozwanego do próby ugodowej.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniósł powód, zaskarżając go w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 129 ust. 4 w związku z art. 129 ust. 2 p.o.ś. oraz art. 129 ust. 2 p.o.ś. w związku z art. 361 § 1 k.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 129 ust. 4 w związku z art. 129 ust. 2 p.o.ś. zmierza do wykazania, że wbrew stanowisku Sądów Pismo z 2009 r. czyniło zadość wymaganiom określonym w art. 129 ust. 4 p.o.ś., co oznacza, iż powód dochował dwuletniego terminu zawitego i nie utracił swego roszczenia związanego z objęciem Nieruchomości OOU. W ocenie skarżącego pogląd Sądu Okręgowego, że zgłoszenie roszczeń powinno przybrać formę wezwania do zapłaty i być sformułowane w sposób kategoryczny, nie ma oparcia w art. 129 ust. 2 p.o.ś. Skoro zaś zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego wystarczające dla zachowania dwuletniego terminu jest złożenie wniosku o zaważanie do próby ugodowej, który z natury rzeczy zakłada możliwość ustępstw stron, to składniki takiego wniosku (w tym określenie przez wnioskodawcę wysokości roszczenia) nie różnią się od składników wezwania powoda skierowanego do pozwanego Pismem z 2009 r. Powód określił w nim rodzaj roszczenia odszkodowawczego (zmniejszenie wartości Nieruchomości, nakłady na wygłuszenie Lokalu), jego kwotę (400.000,00 zł) oraz wskazał, że jest gotów zawrzeć ugodę, czyli pójść na ustępstwa. Dodatkowo zastrzegł, że w przypadku niezawarcia ugody wystąpi na drogę postępowania sądowego, co też ostatecznie uczynił (przed upływem 10-letniego terminu przedawnienia).

Dalszą konsekwencją zapatrywania, że Pismo z 2009 r. stanowiło wystąpienie z roszczeniem w rozumieniu art. 129 ust. 4 p.o.ś., jest zarzut naruszenia art. 129 ust. 2 p.o.ś. w związku z art. 361 § 1 k.c., które miało polegać na zaważeniu oceny powstania szkody w postaci zmniejszenia wartości Nieruchomości do skutków

wejścia w życie Uchwały [...] dodatkowych względem konsekwencji wejścia w życie Rozporządzenia z 2007 r. Tymczasem, zdaniem powoda, szkodę należy ustalić przez porównanie aktualnej wartości Nieruchomości z wartością, którą by miała, gdyby w ogóle nie była objęta OOU. Przy czym szkoda ta może wiązać się z szeroko rozumianym ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości, obejmującym – stosownie do utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego - zmniejszenie wartości spowodowane przekroczeniem standardów jakości środowiska w zakresie emitowanego hałasu oraz samym utworzeniem OOU, z którym wiąże się m.in. konieczność znoszenia – jako dopuszczalnych na obszarze ograniczonego użytkowania - istniejących immisji przekraczających standardy jakości środowiska oraz ryzyko legalnego zwiększenia tych immisji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że właściciel nieruchomości, który w okresie dwóch lat od dnia wejścia w życie Uchwały nr [...] wystąpił z roszczeniem przewidzianym w art. 129 ust. 2 p.o.ś., może domagać się naprawienia szkody spowodowanej ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości wynikającym wyłącznie z tej Uchwały (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 114/15, OSNC 2017, nr 10, poz. 110, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2017 r., I CSK 447/15, niepubl.). Jeżeli zaś Uchwała ta nie zwiększyła ograniczeń w sposobie korzystania z danej nieruchomości, w stosunku do ograniczeń wynikających już wcześniej z Rozporządzenia z 2007 r., należy przyjąć, że dwuletni termin na wystąpienie z roszczeniem odszkodowawczym obejmującym zmniejszenie wartości nieruchomości oraz koszty koniecznych zabezpieczeń budynku rozpoczął bieg w dniu 25 sierpnia 2007 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2017 r., I CSK 440/15 i I CSK 447/15; por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2013 r., IV CSK 608/12, niepubl.).

Sądy *meriti* zauważyły tę zależność i przyjęły, że powód w dwuletnim terminie zawitym liczonym od dnia 25 sierpnia 2007 r. nie wystąpił z roszczeniem w rozumieniu art. 129 ust. 4 p.o.ś., gdyż jego Pismo z 2009 r. nie czyniło zadość wymaganiom niezbędnym dla takiego wystąpienia. Sąd Okręgowy dostrzegł również, że zgodnie aktualnym orzecznictwem Sądu Najwyższego do zachowania tego terminu wystarczające jest złożenie przed jego upływem do sądu wniosku

o zawezwanie do próby ugodowej (por. np. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2017 r., III CZP 7/17, OSNC 2018, nr 2, poz. 13 i z dnia 15 września 2017 r., III CZP 37/17, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 68; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2017 r., II CSK 186/17, niepubl., z dnia 8 grudnia 2017 r., III CSK 291/16, niepubl. i z dnia 8 listopada 2018 r., II CSK 610/17, niepubl.). Tym niemniej Sąd odwoławczy nie wyjaśnił, dlaczego pozasądowe wezwanie do rozmów w sprawie wypłaty odszkodowania (*in casu* „wezwanie” „do podjęcia” „w terminie 14-dni” pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego „rozmów w sprawie wypłaty odszkodowania” m.in. z tytułu utraty wartości Nieruchomości), w którym właściciel nieruchomości powołał się na utratę jej wartości w następstwie ustanowienia OOU i konieczność poniesienia nakładów na wyciszenie lokalu oraz oszacował wysokość należnego mu odszkodowania (*in casu* - na kwotę 400 000 zł), nie stanowi – w przeciwieństwie do sądowego zawezwania do próby ugodowej – wystąpienia z roszczeniem i dlatego konieczne jest kategoryczne wezwanie do zapłaty.

Rozpatrując, czy Pismo z 2009 r. czyniło zadość wymaganiom „wystąpienia z roszczeniem”, należało uwzględnić, że w przywołanym orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono m.in. uwagę na wyjątkowość unormowania zawartego w art. 129 ust. 4 p.o.ś., wyrażającego się w zastosowaniu szerszego zwrotu „wystąpić z roszczeniem”, zamiast przyjętego w aktach normatywnych zwrotu „dochodzić” roszczenia, i w dopuszczeniu równoległego biegu terminu prekluzyjnego (dwuletniego) – który umożliwia zobowiązanemu, w krótkim czasie, uzyskanie wiedzy o liczbie i charakterze kierowanych do niego roszczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, OSNC-ZD 2015, z. B, poz. 16) i którego znaczenie wyczerpuje się z chwilą „wystąpienia z roszczeniem” (termin jest wówczas definitywnie dochowany, a roszczenie nie wygasa) - i ogólnego terminu przedawnienia (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2017 r., III CZP 7/17 i z dnia 15 września 2017 r., III CZP 37/17; por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, z dnia 2 października 2015 r., II CSK 720/14, niepubl. i z dnia 8 grudnia 2017 r., III CSK 291/16). Zarazem nie budzi wątpliwości, że dla „wystąpienia z roszczeniem” wystarczające jest zgłoszenie roszczenia dłużnikowi (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2008 r., II CSK

216/08, niepubl., z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, z dnia 2 października 2015 r., II CSK 720/14 i z dnia 21 marca 2017 r., I CSK 440/15, niepubl., uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2017 r., III CZP 7/17), przy czym uprawniony zachowuje swe roszczenie, choćby na drodze sądowej dochodził on roszczenia w większym rozmiarze niż objęty wystąpieniem, co może wynikać z trudności ze stanowczym i ostatecznym określeniem wielkości szkody (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CSK 578/12, OSNC 2014, Nr 4, poz. 47 i z dnia 2 października 2015 r., II CSK 720/14, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2018 r., II CSK 23/18, niepubl.).

W świetle przedstawionego orzecznictwa trzeba stwierdzić, że „wystąpieniu z roszczeniem”, o którym mowa w art. 129 ust. 4 p.o.ś., przypisywane jest – w zestawieniu z niezależnie biegnącym terminem przedawnienia - znaczenie głównie sygnalizacyjne, przy czym zakłada się, iż sygnalizacja ta nie ma definitywnego charakteru, skoro nie ogranicza możliwości późniejszego wystąpienia z dalej idącym żądaniem na drodze sądowej. Przemawia to przeciwko rygorystycznej wykładni tego aktu staranności, zwłaszcza że jego dochowanie (pozasądowe) nie wyłącza ogólnego instrumentu chroniącego dłużnika przed zadawnionymi roszczeniami, jakim jest przedawnienie roszczeń. W konsekwencji należy uznać – zgodnie z twierdzeniem skarżącego - że celowi sygnalizacyjnemu czyni w wystarczającym stopniu zadość pozasądowe wezwanie do rozmów ugodowych, w którym określono rodzaj i wysokość roszczenia, które ma przysługiwać właścicielowi nieruchomości. Przesłanki te spełniało Pismo z 2009 r., co – zważywszy, że Sady objęły je podstawą faktyczną rozstrzygnięcia (zostało złożone na rozprawie przed Sądem pierwszej instancji w dniu 13 maja 2014 r.) – podważa stanowisko Sądu odwoławczego i powoduje konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.